

Memorandum van Landelijk Vlaanderen en de Koepel van Vlaamse Bosgroepen, ter gelegenheid van de verkiezingen van mei 2019 voor het Vlaams Parlement.

In de laatste jaren wordt het privaat beheer van land-, natuur- en bos, als partner in het verwezenlijken van het Vlaams beleid, beter aanvaard en erkend. Landelijk Vlaanderen en de Koepel van Vlaamse Bosgroepen, samen actief in het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos, zijn daarom vandaag actief betrokken in het overleg met de overheid en met de andere betrokken partners.

In het algemeen zijn private eigenaars betrokken bij het beheer van meer dan 600.000 ha of 60% van de open ruimte in Vlaanderen. Daarvan is 100.000 ha privaat bos, 50.000 ha privaat natuurgebied en 450.000 ha landbouwgrond onder verschillende vormen van gebruik.

Naast natuur- en bosbeheer spelen private eigenaars en beheerders een belangrijke rol bij het adaptatie en mitigatiebeleid in functie van de klimaatwijziging en zijn ze nauw betrokken in de ruimtelijke ordening, het waterbeleid, het landbouwbeleid, de ecosysteemdiensten op hun gronden en in de duurzame instandhouding en validatie van het erfgoed in hun bezit. Dit zijn stuk voor stuk maatschappelijk gedragen aandachtspunten voor het Vlaamse beleid.

Landelijk Vlaanderen

Landelijk Vlaanderen vzw ijvert voor de bevordering van het ondernemerschap van de private landeigenaar en -beheerder als belangrijke sleutel voor een dynamisch en aantrekkelijk buitengebied in het sterk verstedelijkt Vlaanderen en doet dit aanvullend aan de inzet van de natuurverenigingen en de landbouwers.

Koepel van Vlaamse bosgroepen

De Koepel van Vlaamse Bosgroepen is het overkoepelend overlegplatform voor alle Vlaamse Bosgroepen. De Bosgroepen ondersteunen en begeleiden de private bos- en natuureigenaars bij het beheer en stimuleren samenwerking tussen privé-eigenaars. Samen zorgen zij er mee voor dat het Vlaamse bos duurzaam wordt beheerd en de volgende generaties er in al zijn pracht van kunnen genieten.

Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

Het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos (APB-NB) is in 2014 opgericht door de Koepel der Vlaamse Bosgroepen en Landelijk Vlaanderen. Het APB-NB heeft als doel om voor de private beheerders de rol op te nemen van efficiënt en georganiseerd doorgeefluik bij het vormgeven van in hoofdzaak de Europese natuurdoelen. Het APB-NB zorgt voor de informatievoorziening in twee richtingen tussen de overheid en private terreinbeheerders. Het APB-NB voorziet daarin een dienstverlening op maat voor de private terreinbeheerder. Het APB-NB staat verder in voor beleidsontwikkeling, advies, communicatie, onderzoek, begeleiding en voorlichting.

Natuur en Bos

Landelijk Vlaanderen en de Koepel van Vlaamse Bosgroepen, samen actief in het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos, willen ook in de toekomst maximaal bijdragen aan het realiseren van meer en betere natuur en bos. Ze vragen de toekomstige Vlaamse Regering om daartoe een passend kader te scheppen.

Algemene aandachtspunten voor het beleid onder de volgende legislatuur

- Respect voor het eigendomsrecht
- Correcte toepassing van de privacy wetgeving op gegevens van private eigenaars, in het bijzonder op het vlak van ontsluiting van beheerplannen
- Een grotere rechtszekerheid en minder complexiteit voor actoren in het buitengebied
- Bevordering van zelfrealisatie
- Een duurzame en volwaardige gelijkberechtiging van de pijler van individuele private eigenaars ten opzichte van andere actoren betrokken in het beheer van het buitengebied, inclusief het georganiseerd zetelen in de relevante adviesraden en bestuursorganen
- Inschakelen van de toekomstige generaties

- Multifunctioneel beheer van bos, natuur, biodiversiteit en erfgoed binnen een gezond economisch kader met aandacht voor niet-vermarktbaar diensten geleverd inzake leefmilieu (o.a. ecosysteemdiensten), gezondheid en erfgoed
- Actievere samenwerking van landbeheerders met de overheid en tussen de beheerders onderling
- Nauwere betrokkenheid bij het beleid met een directe impact op privaat landgebruik, met name natuur, bosbouw, landbouw, milieu, water, ruimtelijke ordening, erfgoed, fiscaliteit, ...

Thematische aandachtspunten voor het beleid onder de volgende legislatuur

Natuur

- Stimuleer de mogelijkheid voor private eigenaars en beheerders om de door de overheid vooropgestelde natuur- en bosdoelen zelf te realiseren door het actief ondersteunen van het ter beschikking stellen van private gronden voor het realiseren van die doelen. Het verschil tussen de aankoopssom en de vergoeding voor zelfrealisatie is een besparing voor de overheid. In de procedure ‘voorkooprecht’, waarbij de Vlaamse overheid op voorhand geïdentificeerde gronden prioritair kan aankopen met het oog op het realiseren van beleidsdoelstellingen, moet administratief voorzien worden dat de kandidaat-koper haar/zijn voornemen kan aangeven om de beleidsdoelstellingen zelf te willen realiseren
- Realistische natuurstreefbeelden maken het voor private eigenaars makkelijker om een rol op te nemen binnen het natuurbehoud.
- Het beheer van gronden in eigendom van de overheid (gemeente, provincie, gewest), maar niet door hunzelf uitgevoerd, moet steeds op de markt aangeboden worden en mag niet automatisch toegekend worden aan een derde naar keuze. Daarbij moet het beheer zoveel mogelijk ontsnipperd worden.
- De voorziene verdere integratie van de bos- en natuurregelgeving afwerken volgens de gemaakte afspraken (‘trein 2’ van het natuurdecreet) zonder daarbij het belang van bos uit het oog te verliezen.
- Gelijkberechtiging vraagt dat ook private eigenaars toegang kunnen krijgen tot aankoopsubsidies wanneer ze natuur onder type 4 wensen te realiseren zonder dat ze daarbij op voorhand reeds natuur elders onder type 4 natuur moeten beheren of bezitten

Bos

- Vandaag worden de bosgroepen in sommige provincies in hun bestaan bedreigd. Ze zijn evenwel een essentieel instrument voor het betrekken van de private eigenaar bij het bosbeleid in Vlaanderen. Hiervoor werden ze door het Vlaams Parlement in het leven geroepen. Het voortbestaan van de bosgroepen en hun werking moet in alle provincies gegarandeerd worden.

- Klimaatwijziging met vitaliteitsverlies en ziekten als gevolg evenals invasieve soorten zijn belangrijke bedreigingen voor het bos in Vlaanderen. Passende maatregelen moeten genomen worden om de ecologische en economische vitaliteit van onze Vlaamse bossen te vrijwaren. Daarbij moet steeds uitgegaan worden van een aangepast beheer om te komen tot een evenwichtig en duurzaam bos.

De maatschappelijke betekenis van bos en hout

Bos temper de klimaatwijziging en is goed voor de volksgezondheid.

Bos speelt een belangrijke bijdrage tot klimaatadaptatie- en mitigatie: beperking van hittestress in steden, bescherming tegen bodemerosie, filteren van fijn stof en andere schadelijke emissies. Bos stockeert de grootste hoeveelheid koolstof per ha: 156,6 ton C/ha, waarvan 60,3 ton C/ha in de bovengrondse biomassa en 96,3 ton C/ha als bodemkoolstof. Na het bos volgen de wetlands met 100 ton C/ha.¹

Daarnaast heeft een bos ook een belangrijke sociale functie. Een bosbezoek en de nabijheid van bos bevordert namelijk de gezondheid en het welzijn van de mens (voor meer informatie zie Hoofdstuk 4 'Toekomstvisie Bos en Samenleving').²

Bos is een 'natuur-kapitaal' en kan de grootste leverancier van hernieuwbare grondstof zijn zonder daarbij in competitie te komen met voedselproductie.

Hout vervangt bouwmaterialen geproduceerd op basis van fossiele grondstoffen. In Noordelijke landen is hout het belangrijkste bouw materiaal. In buurlanden, zoals Frankrijk en Nederland, is en wordt zelfs hoogbouw in hout opgetrokken. Waarom ook niet "bouw met hout" in ons land bevorderen. Bosbehoud en bosuitbreiding (voor zover als ruimtelijk verantwoord) zullen er goed bij varen.

Naast hout voor constructie, meubelen en de papierindustrie, ontwikkelt zich een brede gamma van producten op basis van hout : textiel, bioplastiek, chemicaliën, cosmetica, slimme verpakking, ingrediënt in autobanden.³ Volkswagen onderzoekt dit als effectievere voorziening bij een botsing. Het gebruik van hout resulteert tevens in 27,1% gewichtsvermindering en een "negatieve CO₂ value for life cycle assesment." Ook de Japanse autosector onderzoekt intensief staal ten dele door houtvezels te vervangen.⁴

Bos en biodiversiteit.

Bos is het habitat voor vele organismen meer bepaald de soortenrijke bosranden als toevluchtsoord voor de fauna en flora uit open landelijk gebied.

Ook in de bosbestanden wordt de biodiversiteit bevorderd, als zodanig en als basis voor de weerbaarheid van het bos tegen klimaatverstoringen. Zulke gemengde, biodiverse bossen zijn namelijk weerbaarder en beter bestand tegen de impact van ziekten of klimaatinvloeden. Daartoe wordt de bomensamenstelling gediversifieerd en ook binnen elke boomsoort de genetische diversiteit bevorderd. Dood hout wordt bewaard en open plekken worden aangelegd ter bevordering van de biodiversiteit. Regelmatige dunningen bevorderen de biodiversiteit en de stabiliteit van het bos.

Bosgroepen

De Bosgroepen vormen een belangrijke schakel tussen de overheid en de (kleinere) boseigenaars. De Bosgroepen zijn het onmisbaar instrument om een duurzaam en multifunctioneel bosbeheer tot stand te brengen gezien de grote versnippering van het bosbezit en –beheer in Vlaanderen en de complexe regelgeving waaraan bosbeheer onderworpen is.⁵

¹ Vlaams Klimaatsbeleidsplan 2021-30, https://www.lne.be/sites/default/files/atoms/files/VoorontwerpVlaamsKlimaatbeleidsplan2021-2030_VR20180720.pdf

² Zie hoofdstuk 4: <http://www.bosforum.be/publicatie-toekomstvisie-bos-en-samenleving/>

³ https://efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/efi_fstp_5_summary_2017.pdf

⁴ Wood Materials - suitable for structural automotive applications. door Dr. Fabian Fischer, Dr. Thomas Grobe. (11.10.2018)

⁵ Pagina 68 https://pureportal.inbo.be/portal/files/5262876/VanHerzele_Aarts_2013_PolicySci.pdf; pagina 19 https://purews.inbo.be/ws/files/702016/VanGossum_2012_EvaluatieInstrumentenmixNatuurbeleidLandbouwgebied.pdf

Het blijkt intussen bewezen dat het privaat bosbeheer goedkoper en efficiënter de bos- en natuurdoelstellingen, mede dankzij een gerichte doch beperkte subsidiering, kan realiseren dan via een kostelijke aankooppolitiek van de Overheid.⁶

De voorbije 30 jaar heeft het Duitse bosbeleid ervoor gezorgd, door degelijke ondersteuning van de bosgroepenwerking, dat 90% van het Duitse bos in een degelijk beheer is opgenomen.⁷ Waarop wachten om de Vlaamse Bosgroepenwerking degelijk te promoten en te ondersteunen?

- Er is een grotere openheid nodig van het beleid naar het gebruik van niet-inheemse soorten in functie van klimaatresistente bossen.
- Vandaag kan de overheid, op basis van het bosdecreet, nog altijd het beheer van bossen geven aan een natuurvereniging. Dat mag geen automatisme zijn. De bosgroepen zijn het aangewezen instrument om dergelijk beheer uit te voeren. De openbare aanbestedingsprocedures dienen daarbij gerespecteerd te worden.
- Private eigenaars die gronden ter beschikking willen stellen voor bosontwikkeling dienen daarvoor op passende wijze vergoed te worden. Dit is een gevoelige besparing ten opzichte van de aankoop van gronden ter realisatie van de bosuitbreiding die nu de enige mogelijkheid is.
- Houtproductie is een volwaardige economische pijler waarvan bosbouw de basis is. De bosbouw voor houtproductie moet gelijkgesteld worden aan de landbouw inclusief een statuut van bosbouwer naar analogie van het statuut van landbouwer (bv. gebruik van VLIF).
- Toegang voor bosbouwers tot de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde weersverzekering, vandaag enkel toegankelijk voor landbouwers. Bosbouwers ervaren immers immers dezelfde nefaste gevolgen van extreme weersomstandigheden als landbouwers.
- In de wetgeving betreffende algemene rampen dient droogte toegevoegd te worden.
- Er is nood aan een statutaire vertegenwoordiging van de private sector (private eigenaars en private beheerders) binnen de Regionale Landschappen. Deze moet minstens evenwaardig zijn aan de andere vertegenwoordigde actoren. Op deze wijze kan de werking beter op elkaar afgestemd worden.
- Oprichting van een bosfonds naar analogie van het jachtfonds. De financiering hiervan kan geregeld worden aan de hand van de onroerende voorheffing op bospercelen en ingezet worden voor bosuitbreiding in Vlaanderen.
- Bos/hout heeft een belangrijke functie binnen de circulaire economie. Deze hernieuwbare grondstof moet naar behoren gevalideerd te worden.
- Fiscale stimuli, waaronder een verlaagd successietarief, kunnen bijkomende bouseigenaars- en beheerders aantrekken. Het terugschroeven van de onder het oorspronkelijke bosbeheerplan bestaande fiscale stimuli is een ernstige bedreiging voor het aanvaarden van natuurbeheersplannen door de kleine bouseigenaars.
- Er is nood aan meer aandacht voor bos in het beleid. De visietekst van het bosforum 'Bos en samenleving', met 11 te realiseren beleidswerven, kan daarbij inspirerend werken.
- Het ontwikkelen van een lange termijnvisie rond bosgroepen (incl. taakstelling, financiering en aansturing).

⁶ Beleidsvaluatie instrument bosgroepen (2013), Agentschap voor Natuur en Bos

⁷ Charles Allegrini, Bulletin Société Forestière de Franche-Comté n° 485 Septembre 2017

- Betaalbare bosarbeid voor optimalisering van ecosysteemdiensten van private bossen (vb. via uitbouw systeem 'Groenjobs')

Ondersteuning private eigenaars en beheerders

- Uitbreiding van de bosgroepen faciliteren en naar behoren financieren. Ze zijn immers het instrument bij uitstek om het duurzaam beheer van de versnipperde Vlaamse bossen te garanderen. Bosgroepen zijn essentieel om het multifunctioneel karakter van onze Vlaamse bossen te ontwikkelen en werken enorm draagvlak verbredend. Het Duitse bosgroep-model is een mooi voorbeeld van een dergelijke goede werking.
- Het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos ondersteunt tal van actoren in het buitengebied met het oog op het realiseren van natuur- en bosdoelstellingen vastgelegd door de Vlaamse Regering. Vandaag is het APB-NB in het bijzonder actief in het doorvertalen van beleid naar de private eigenaars en beheerders en het overbrengen van bezorgdheden van de private eigenaars en beheerders naar de Vlaamse overheid. Het APB-NB doet dit zo maximaal mogelijk via de bosgroepen. Een bijkomende ondersteuning van het APB-NB wordt gevraagd. Zo kunnen landbeheerders ingezet worden die de implementatie van verschillende beleidsprioriteiten versnellen en optimaliseren. We denken daarbij onder meer aan: LULUCF, adaptatie en mitigatie, beleidskaders BRV, gebiedsgerichte projecten, RUPs, landinrichting, landschapszorg en de input van landgoederen in het Vlaamse natuur-, bos-, landschap-, toerisme- en recreatiebeleid.

Een dynamisch en aantrekkelijk buitengebied

Landelijk Vlaanderen vzw ijvert , naast de nodige aandacht voor natuur en bos, ook voor de bevordering van andere aspecten van het ondernemerschap van de private landeigenaar en -beheerder.

Algemene aandachtspunten voor het beleid onder de volgende legislatuur

- Behoud van een competitieve, duurzame landbouw
- Dynamisch beheer van en investering in erfgoed, landschappen, hoevegebouwen, en landgoederen
- Actievere samenwerking van landbeheerders met de overheid en tussen de beheerders onderling
- Nauwere betrokkenheid bij het beleid met een directe impact op privaat landgebruik, met name landbouw, milieu, water, ruimtelijke ordening, erfgoed, fiscaliteit, ...

Thematische aandachtspunten voor het beleid onder de volgende legislatuur

Handhaving

- Er is nood aan een herwaardering en een promotie van de bijzondere veldwachter in het kader van de handhaving. Daarbij dient het statuut aangepast te worden aan de noden en de evoluties op het terrein.

Landbouw

- Behoud van een competitieve, duurzame landbouw
- Activeer de voorziene herziening van de pachtwetgeving met verhoging van de rechtszekerheid van pachter en verpachter en het stimuleren van het verpachten van gronden. Dit komt zeker de jonge landbouwer ten goede. Oneigen gebruik en de mogelijkheid van de quasi oneindigheid van de pachtrelatie zijn aan te pakken problemen. Aanknopingspunten voor de herijking zijn het gemeenschappelijk voorstel van Landelijk Vlaanderen en Boerenbond, de voorstellen die nu op de politieke tafel liggen in Wallonie, regels in de Nederlandse pachtregeling, differentiaties volgens ruimtelijke beleidsdoelen, transparantie en een hedendaagse formulering van de tekst.
- Het Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid laat toe de economische bosbouw te subsidiëren. Vlaanderen dient hier, in zijn GLB-subsidies, de nodige aandacht aan te geven
- Gelijkberechtig landbouw en private beheerders bij de ontwikkeling en het gebruik van beheerinstrumenten (beheerovereenkomsten, rechten langs waterlopen, jacht, ...)

Ruimtelijke ordening en ruimtelijke processen.

- Bij de uitvoering van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen voor de open ruimte (beleidskader, instrumentendecreet) dient het eigendomsrecht gerespecteerd te worden.
- Private eigenaars wensen structureel of statutair betrokken te worden bij gebiedsontwikkelingen in de open ruimte zowel planologisch (RUP's) als projectmatig en dit evenwaardig met andere betrokken actoren en dit ook in de maatschappelijke beslissingsorganen.

Erfgoed

- Landelijk Vlaanderen sluit zich aan bij de beleidsmemoranda van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening en van Historische Woonsteden
- Dynamisch beheer van en investering in erfgoed, landschappen, hoevegebouwen, en landgoederen
- Landelijk Vlaanderen vraagt om de fiscaliteit erfgoed aan te vullen met een degelijke regeling voor de successierechten mits herinvestering
- Er is nood aan coherentie op het vlak van erfgoed-inventarisatie op (inter-) gemeentelijk, provinciaal en Vlaams niveau
- In geval van handhaving moeten de termijnen waarbinnen de herstelmaatregelen dienen uitgevoerd te worden proportioneel en uitvoerbaar zijn. Ze leiden immers tot grote (soms oneindige) boetes.
- Administratieve en juridische procedures moeten op elkaar afgestemd worden
- Toenemend belang van landschappelijk erfgoed bij de private beheerder in relatie tot de beschikbare instrumenten

Landgoedconcept

- Er zijn reeds vele stappen gezet in de verschillende regelgevingen die samen een deel van het landgoedconcept realiseren:
 - CH-gebied (inkleuring als cultuurhistorisch gebied op (G)RUP-kaarten): we vragen dat niet enkel de woonkern maar het relevante gedeelte van het domein op deze wijze ingekleurd wordt
 - Het geïntegreerde beheerplan natuur-erfgoed met een visie op 24 jaar wordt positief ervaren.
 - Instrumenten bij bescherming worden positief ervaren
- Er is nood om hiervan een structureel en coherent geheel te maken: via een “erfgoedrichtplan landgoed” (te ontwikkelen) zou hier een oplossing kunnen bieden en voor een juridische erkenning van het landgoedconcept zorgen
- Er is ook nood aan instrumenten voor landgoederen die niet beschermd zijn.

Governance

- Landelijk Vlaanderen vraagt een grotere transparantie met traceerbaarheid van wijzigingen in overheidsdocumenten.
- De deontologische code van de Vlaamse Overheid stelt dat: “persoonlijke voorkeuren en overtuigingen of uw engagement in een vereniging mogen geen weerslag hebben op de objectiviteit waarmee u uw taken uitoefent”. We vragen daarom dat bestuursfuncties (in alle mogelijke vormen van organisaties) van personeelsleden van de Vlaamse overheid openbaar worden gemaakt.